
2. Jak wojewódzkie władze samorządowe zdobyły (ale nie do końca) serca mieszkańców? Raport z badań 2018–2024

DOI: 10.71433/2025.89.5.02

Robert Alberski¹

Uniwersytet Wrocławski

Karolina Tybuchowska-Hartlińska²

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe (CC BY 4.0).
Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Cytuj jako: Alberski R., Tybuchowska-Hartlińska K., *Jak wojewódzkie władze samorządowe zdobyły (ale nie do końca) serca mieszkańców? Raport z badań 2018-2024*, [w:] R. Alberski, M. Cichosz, D. Szczepański (red.), *Gra o regiony 2024. Wybory do sejmików województw w Polsce*, Wałbrzych 2025, s. 22-35.

Organy samorządu na poziomie wojewódzkim funkcjonują w Polsce od ponad 25 lat. Powstały one w drugim etapie reformy samorządowej, realizowanej przez rząd Jerzego Buzka pod koniec lat 90. ubiegłego stulecia. Można więc założyć, biorąc także pod uwagę kluczową rolę, jaką samorząd wojewódzki odgrywa w zarządzaniu regionalnym w Polsce³, że w świadomości obywateli na trwale zakorzeniły się takie instytucje, jak sejmiki wojewódzkie czy zarządy województw. Liczne badania wskazują, że „samorząd terytorialny sukcesywnie zyskuje na zaufaniu obywateli”⁴. Również większość ekspertów, dostrzegając słabości i zagrożenia w funkcjonowaniu instytucji władzy samorządowej⁵, podziela opinię, że „decentralizacja władzy w Rzeczypospolitej Polskiej jest jednym z ogromnych osiągnięć polskich reform po upadku komunizmu”⁶.

¹ ORCID: 0000-0003-3529-2106.

² ORCID: 0000-0002-5559-0146.

³ R. Kmiecik, *Samorząd wojewódzki w Polsce jako podmiot polityki rozwoju regionalnego*, „Przegląd Politologiczny” 2013, nr 4, s. 159-167.

⁴ M. Wiśniewski, *Zaufanie do samorządu terytorialnego w Polsce – próba oceny*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2015, tom 77, nr 3, s. 334.

⁵ Zob. np. J. Bober i inni, *Narastające dysfunkcje, zasadnicze dylematy, konieczne działania. Raport o stanie samorządności terytorialnej w Polsce*, Kraków 2013, s. 28; M. Wojciechowski, *Samorząd terytorialny w Polsce. Ustrój ekonomiczny*, Łódź–Kraków 2020, s. 50-55.

⁶ R. Lisiakiewicz, *Decentralizacja władzy państwowej i stan funkcjonowania samorządu terytorialnego*, [w:] J. Kornaś, Ł. Danel (red.), *Polski system polityczny z perspektywy 25 lat. Wybrane problemy*, Toruń 2015, s. 50.

Rozwój samorządności umożliwił społecznościom lokalnym udział w sprawowaniu władzy. Władza ta ma nie tylko zaspokajać aktualne potrzeby mieszkańców, ale także wspierać rozwój gospodarczy, cywilizacyjny i kulturowy. Wynika więc z tego, że społeczności lokalne powinny rządzić się w szeroko pojmowany, samodzielny sposób. Stopień ten muszą jednak wypracować same, czyli nauczyć się korzystać z lokalnej demokracji i lokalnych instytucji. To, w jaki sposób zostanie ten potencjał wykorzystany, zależy od sprawujących władzę, natomiast ocena stopnia wykorzystania tych możliwości – od mieszkańców.

Badania prowadzone cyklicznie przez Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS), dotyczące zaufania do instytucji, wskazują wyraźnie, że zaufanie do organów samorządowych jest znacząco wyższe niż innych organów władzy publicznej. W badaniu przeprowadzonym w lutym 2024 r. 71% respondentów deklarowało zaufanie do „władz lokalnych miasta, gminy” (14% badanych wskazało odpowiedź „zdecydowanie mam zaufanie”, 57% – „raczej mam zaufanie”). Co piąty ankietowany deklarował brak zaufania (16% stwierdziło, że „raczej nie ma zaufania”, 4% – że „zdecydowanie nie ma zaufania”), a 9% udzieliło odpowiedzi „trudno powiedzieć”⁷. W sondażu tym władze lokalne pod względem poziomu zaufania znalazły się na czwartym miejscu wśród badanych instytucji. Lepiej wypadły jedynie wojsko, NATO i policja (odpowiednio – 84%, 81% i 72% deklarowanego zaufania)⁸. Jak wynika z danych zawartych w tabeli 2.1, taka sytuacja utrzymuje się od ponad dwóch dekad.

Tabela 2.1. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan/Pani zaufanie do wymienionych instytucji czy też nie ma Pan/Pani do nich zaufania?”

Instytucje	2002		2006		2010		2016		2018		2020		2022		2024	
	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
Partie polityczne	15	65	24	61	14	76	20	65	20	65	24	56	18	70	25	62
Sejm i Senat RP	28	54	30	54	21	68	30	54	34	53	33	45	23	65	41	49
Rząd	42	45	47	40	31	60	38	50	44	46	46	45	32	62	43	50
Sądy	40	49	39	51	44	45	45	42	33	50	42	45	33	53	39	45
Władze lokalne miasta/gminy	43	41	56	33	55	34	64	23	65	23	74	17	63	28	71	20
T – tak, N – nie. W tabeli zsumowano odsetki odpowiedzi „zdecydowanie mam zaufanie” i „raczej mam zaufanie”, a także „zdecydowanie nie mam zaufania” oraz „raczej nie mam zaufania”; pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”.																

Źródło: Centrum Badania Opinii Społecznej, *Zaufanie społeczne*, Komunikat z badań nr 40/2024, CBOS, Warszawa, s. 11.

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 2.2, w kolejnych badaniach CBOS utrzymuje się także pozytywna ocena działalności lokalnych władz samorządowych.

⁷ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Zaufanie społeczne*, Komunikat z badań nr 40/2024, s. 9.

⁸ Tamże.

Tabela 2.2. Ocena działalności władz miasta/gminy

Data	Dobra	Zła
IX 2014	62	28
IX 2015	71	20
IX 2016	73	21
IX 2017	73	18
IX 2018	73	19
IX 2020	74	18
IX 2021	66	22
IX 2022	69	24
IX 2023	69	23
III 2024	68	23

W tabeli zsumowano odsetki odpowiedzi „zdecydowanie mam zaufanie” i „raczej mam zaufanie” oraz „zdecydowanie nie mam zaufania” i „raczej nie mam zaufania”, a także pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Źródło: Centrum Badania Opinii Społecznej, *Oceny działalności instytucji publicznych*, Raport z badań nr 121/2018, CBOS, Warszawa, s. 5; Centrum Badania Opinii Społecznej, *Oceny działalności instytucji publicznych w marcu*, Komunikat z badań nr 36/2024, CBOS, Warszawa, s. 6-7.

Badania CBOS odnoszą się jednak do tych instytucji samorządowych, które znajdują się najbliżej respondenta, na poziomie miasta i gminy. Powstaje zatem wątpliwość, czy wysoka ocena działalności i zaufanie do tych instytucji, które znajdują potwierdzenie także w innych badaniach, przenoszą się na inne szczeble samorządu, w tym przede wszystkim na instytucje samorządowe na poziomie wojewódzkim.

W ramach projektu „Preferencje polityczne” po raz pierwszy zebraliśmy dane na ten temat w 2018 r. Prosiłiśmy wtedy respondentów m.in. o wyrażenie opinii wobec twierdzenia: „władze samorządowe w moim województwie dobrze wypełniają swoje obowiązki”. Analiza uzyskanych danych została opublikowana na początku 2020 r. Wynikało z niej, że dominuje pozytywna ocena działalności samorządów regionalnych (40% odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” wobec 17% „raczej nie” i „zdecydowanie nie”), jednocześnie odsetek respondentów niezdecydowanych jest wysoki – aż 43% badanych wskazało odpowiedź „trudno powiedzieć”.

W badaniu przeprowadzonym na przełomie lat 2023 i 2024, a więc po wyborach parlamentarnych, ale przed samorządowymi, postanowiliśmy powtórzyć to pytanie, aby sprawdzić, czy doszło do zmian w ocenie działalności samorządów wojewódzkich w trakcie wyjątkowo długiej, trwającej ponad pięć i pół roku kadencji.

W przypadku pytań dotyczących zaangażowania obywateli na szczeblu lokalnym, takich jak angażowanie się w inicjatywy lokalne oraz budżet obywatelski, pod uwagę wzięto dane uzyskane w roku 2019 oraz, jak powyżej, w latach 2023 i 2024. Wyniki tych badań stanowią tło do oceny urzędujących władz, a stopień zaangażowania obywateli jest doskonałym sprawdzianem dla umiejętności mobilizacyjnych tychże.

Podobnie jak we wcześniejszych badaniach, próba ogólnopolska została dobrana w sposób kwotowo-warstwowy. Warstwami rozłącznymi były województwa ($N = 16$), a zmiennymi kwotowymi – płeć, wiek i miejsce zamieszkania (miasto–wieś). Badanie zostało przeprowadzone metodą kwestionariuszową. W 2018 r. analizą objęto 970 kwestionariuszy, w 2019 r. – 1072, a w 2024 r. – 1069.

Tabela 2.3. „Władze samorządowe w moim województwie dobrze wypełniają swoje obowiązki” – rozkład procentowy odpowiedzi w latach 2018 i 2024

	2018 ($n = 970$)	2023 ($n = 1069$)
Zdecydowanie tak	4,8	7,9
Raczej tak	35,1	34,5
Raczej nie	12,8	10,4
Zdecydowanie nie	4,2	3,9
Trudno powiedzieć	42,9	42,8
Brak odpowiedzi	0,2	0,5
Ogółem	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z tabeli 2.3, ocena działalności władz samorządowych na szczerebłu wojewódzkim w roku 2024 była nieco lepsza. Odsetek odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” wzrósł o 2,5 pkt procentowego, a odpowiedzi „raczej nie” i „zdecydowanie nie” obniżył się o 2,7 pkt. Jednak nadal blisko 43% respondentów wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Tabela 2.4. „Władze samorządowe w moim województwie dobrze wypełniają swoje obowiązki” – rozkład procentowy odpowiedzi z uwzględnieniem miejsca zamieszkania respondentów w latach 2018 i 2024

Miejsce zamieszkania	Tak		Nie		Trudno powiedzieć	
	2018	2024	2018	2024	2018	2024
Wieś	38,8	41,4	18,3	12,4	42,3	45,7
Miasto do 20 tys. mieszkańców	37,5	52,1	19,2	11,1	43,3	36,8
Miasto 20-100 tys. mieszkańców	37,8	41,4	8,7	12,0	53,5	45,1
Miasto 100-200 tys. mieszkańców	49,2	37,7	16,1	16,6	34,7	45,7
Miasto powyżej 200 tys. mieszkańców	39,2	43,3	21,1	19,2	39,7	37,1
W tabeli połączono odsetki odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” oraz „zdecydowanie nie” i „raczej nie”.						

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 2.4, miejsce zamieszkania respondentów nieco różnicowało ocenę władz samorządowych w województwie. W 2018 r. wyróżniali

się mieszkańcy dużych miast (od 100 do 200 tys. mieszkańców). W tej grupie obserwowaliśmy najwyższy odsetek ocen pozytywnych, a także relatywnie najmniej odpowiedzi „trudno powiedzieć”. W najnowszym badaniu ta grupa respondentów wydaje się najbardziej rozczarowana. Odsetek ocen pozytywnych spadł w 2024 r. o 11,5 pkt⁹, jednak – co ciekawe – odsetek ocen negatywnych wzrósł nieznacznie (z 16,1% do 16,6%), znacząco przybyło natomiast odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Przeciwną tendencję można natomiast zaobserwować wśród badanych z małych miast (do 20 tys. mieszkańców). W 2024 r. ponad połowa z nich pozytywnie oceniała władze samorządowe województwa (7,7% odpowiedzi „zdecydowanie tak”, 44,4% odpowiedzi „raczej tak”). Oznacza to wzrost o 14,6 pkt procentowego. Jednocześnie w porównaniu z badaniem z roku 2018 znacząco spadł odsetek ocen „raczej nie” i „zdecydowanie nie” – łącznie o ponad 8% pkt. W podobnej skali zmniejszyła się w tej grupie badanych liczba odpowiedzi „trudno powiedzieć” – w 2024 r. była ona najniższa spośród wszystkich grup wyróżnionych ze względu na miejsce zamieszkania.

Tabela 2.5. „Czy kiedykolwiek brał Pan/brata Pani udział w lokalnych inicjatywach?” oraz „Biorę udział w głosowaniu nad budżetem obywatelskim” – rozkład procentowy odpowiedzi z uwzględnieniem miejsca zamieszkania respondentów w latach 2019 i 2024

Miejsce zamieszkania	Inicjatywy lokalne				Budżet obywatelski				
	tak		nie		tak		nie		trudno powiedzieć
	2019	2024	2019	2024	2019	2024	2019	2024	2019
Wieś	45,7	40,7	54,3	59,3	28,3	28,6	55,8	71,4	15,9
Miasto do 20 tys. mieszkańców	44,4	35,9	55,6	64,1	33,3	29,9	47,9	70,1	18,8
Miasto 20-100 tys. mieszkańców	51,9	44,4	48,1	55,6	47,3	42,9	37,3	57,1	15,4
Miasto 100-200 tys. mieszkańców	45,9	44,6	54,1	55,4	51,3	57,1	35,2	42,9	13,5
Miasto powyżej 200 tys. mieszkańców	43,9	51,3	56,1	48,7	46,6	56,3	46,2	43,8	7,2
W tabeli połączono odsetki odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” oraz „zdecydowanie nie” i „raczej nie”.									

Źródło: opracowanie własne.

Analizując dane z tabeli 2.5, możemy dostrzec, iż w przypadku mieszkańców wsi odsetek osób popierających inicjatywy lokalne spadł z 45,7 do 40,7 (niepopierający tych inicjatyw – wzrost z 54,3% do 59,3%). Podobny trend można zauważyć w miastach do

⁹ W 2024 roku w tej grupie badanych liczba odpowiedzi „zdecydowanie tak” wzrosła – w porównaniu z 2018 r. – z 4,8% do 8,0%, spadła natomiast znacząco liczba odpowiedzi „raczej tak” – z 44,4% do 29,7%.

20 tys. mieszkańców, gdzie poparcie spadło z 44,4% do 35,9%, a odsetek osób wyrażający przeciwny pogląd wzrósł z 55,6 do 64,1. W obu tych grupach również zauważalny jest spadek poparcia dla budżetu obywatelskiego, co może sugerować, że mieszkańcy tych jednostek stają się mniej zaangażowani w procesy decyzyjne. W przypadku miast mających 20-100 tys. mieszkańców poparcie dla inicjatyw lokalnych (IL) oraz aprobowanie budżetów obywatelskich (BO) również spadły (IL z 51,9% do 44,4%; BO z 48,1% do 55,6%), ale nieco mniej drastycznie niż w mniejszych miejscowościach. Trend zmienia się w przypadku miast mających 100-200 tys. mieszkańców. Tutaj poparcie pozostało na podobnym poziomie (45,9% w roku 2019 i 44,6% w roku 2024), natomiast wzrosło dla budżetu obywatelskiego z 54,1% do 55,4%. Ostatnia kohorta poddana analizie to miasta powyżej 200 tys. mieszkańców. W tej grupie nastąpił wzrost poparcia z 43,9% do 51,3% dla inicjatyw obywatelskich, ale niestety odnotowano spadek osób popierających budżet obywatelski z 56,1% do 48,7%.

W większości grup demograficznych zauważalny jest spadek poparcia dla inicjatyw lokalnych oraz budżetu obywatelskiego, co może sugerować rosnące zniechęcenie lub brak zainteresowania tymi formami partycypacji społecznej. Większe miasta wydają się bardziej zaangażowane w inicjatywy lokalne i budżet obywatelski, podczas gdy mieszkańcy wsi i mniejszych miejscowości wykazują tendencję do zmniejszonej aktywności.

Tabela 2.6. „Władze samorządowe w moim województwie dobrze wypełniają swoje obowiązki” – rozkład procentowy odpowiedzi z uwzględnieniem wieku respondentów w latach 2018 i 2024

Wiek	Tak		Nie		Trudno powiedzieć	
	2018	2024	2018	2024	2018	2024
18-24 lata	39,0	34,0	21,9	16,0	39,0	50,0
25-34 lata	43,1	43,9	18,8	13,9	37,0	42,2
35-44 lata	35,5	45,1	16,9	13,6	47,5	41,3
45-54 lata	39,1	42,2	17,9	16,8	43,0	40,4
55-64 lata	37,8	43,9	15,4	16,6	46,8	38,9
65 lat i więcej	43,8	41,3	13,4	11,4	42,8	46,1
W tabeli połączono odsetki odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” oraz „zdecydowanie nie” i „raczej nie”.						

Źródło: opracowanie własne.

Interesujących spostrzeżeń dostarcza analiza danych dotyczących oceny władz samorządowych w województwie w poszczególnych grupach wiekowych (zob. tabela 2.6). W badaniu z roku 2018 wyróżniały się dwie grupy. Pierwszą z nich byli respondenci najstarsi (65 lat i więcej), którzy nieco bardziej pozytywnie niż inni oceniali wojewódzkie władze samorządowe (6,7% odpowiedzi „zdecydowanie tak”, 37,1% „raczej tak”, przy zaledwie 9,8% odpowiedzi „raczej nie” i 3,6% „zdecydowanie nie”). Podobny odsetek ocen pozytywnych cechował badanych w przedziale wiekowym 25-34 lata, ale byli oni

także nieco bardziej krytyczni niż respondenci najstarsi (w grupie 25-34 lata odpowiedzi „raczej nie” udzieliło 14,9% respondentów, a „zdecydowanie nie” – 3,9%). Jeśli chodzi o odpowiedzi „trudno powiedzieć”, to padały one najrzadziej w dwóch najmłodszych grupach badanych.

Biorąc pod uwagę wiek respondentów, należy stwierdzić, że dane uzyskane w badaniu z 2024 r. mocno komplikują ten obraz. W czterech kohortach, obejmujących w sumie wyborców w wieku od 25 do 64 lat, nastąpił wzrost odsetka ocen pozytywnych. Był on szczególnie znaczący w grupie badanych w wieku 35-44 lata, gdzie wyniósł blisko 10 pkt. Respondenci w tym przedziale wiekowym w pierwszym omawianym badaniu relatywnie najrzadziej wybierali oceny pozytywne, w 2024 r. czynili to najczęściej (odsetek odpowiedzi „zdecydowanie tak” wzrósł z 3,8 do 6,6, a „raczej tak” z 31,7 do 38,5). Na tym tle wyróżniają się dwie kategorie respondentów: najmłodsi (18-24 lata) oraz najstarsi (65 lat i więcej). W obu grupach, w porównaniu z rokiem 2018, obniżył się odsetek ocen pozytywnych – odpowiednio o 5 i 2,5 pkt procentowego. Spadek ten wynika ze znacznego obniżenia się w obu grupach odsetka odpowiedzi „raczej tak” (w grupie 18-24 lata spadł on z 35,2% do 27,7%, a grupie 65+ z 37,1% do 29,5%), przy jednoczesnym wzroście odsetka odpowiedzi „zdecydowanie tak” (odpowiednio z 3,8% do 6,4% i z 6,7% do 11,8%). Ponadto w obu tych grupach respondentów znacznie wzrosła liczba odpowiedzi „trudno powiedzieć”. W grupie 18-24 lata taką opcję wybrał co drugi badany (wzrost aż o 11 pkt w porównaniu z badaniem z roku 2018). Nieco mniejszy wzrost liczby niezdecydowanych możemy zaobserwować w grupie najstarszych respondentów (o 3,3 pkt), a także wśród respondentów w wieku 25-34 lata (o 5,2 pkt). W pozostałych trzech kohortach liczba niezdecydowanych, w porównaniu z badaniem z roku 2018, relatywnie zmalała. W grupie 35-44 lata spadek ten wyniósł 6,2 pkt, wśród respondentów w wieku 45-54 lata – 2,6 pkt, a w wieku 55-64 lata – 7,9 pkt.

Prawie we wszystkich analizowanych przedziałach wiekowych odsetek odpowiedzi negatywnie oceniających wojewódzkie władze samorządowe obniżył się w porównaniu z badaniem z 2018 r. Największy spadek nastąpił w najmłodszych grupach wiekowych (wśród respondentów w przedziale 18-24 lata o 5,9 pkt, a w przedziale 25-34 lata – o 4,9 pkt). Minimalny wzrost odsetka negatywnych odpowiedzi – o 1,2 pkt – nastąpił wśród badanych w wieku 55-64 lata. W obu badaniach najrzadziej odpowiedzi negatywnych udzielają wyborcy w wieku 65 i więcej lat (w 2024 r. odpowiedzi „raczej nie” udzieliło 7,1% badanych w tej grupie, „zdecydowanie nie” – 4,3%).

Jeśli chodzi o inne zmienne zawarte w kwestionariuszach, takie jak płeć, wykształcenie oraz deklarowana religijność, to nie różnicowały one istotnie odpowiedzi respondentów.

Analizując (tabela 2.7) dane dotyczące udziału w lokalnych inicjatywach oraz w głosowaniu nad budżetem obywatelskim, zauważa się ogólny spadek zaangażowania w większości grup wiekowych. W szczególności, porównując rok 2024 z rokiem 2019, zaobserwowano spadek procentowy uczestników w lokalnych inicjatywach, zwłaszcza w grupach wiekowych 35-44 lata (51,0% na 44,6%) oraz 45-54 lata (46,9% na 40,45%). W młodszych grupach wiekowych, tj. 18-24 lata, mimo zauważalnego spadku nadal

utrzymuje się stosunkowo wysoki poziom aktywności. Natomiast grupa osób w kohorcie 55-64 lata wykazała znaczący wzrost zaangażowania w roku 2024 – 62,42%, co może sugerować rosnące zainteresowanie lokalnymi inicjatywami wśród tzw. starszych dorosłych. Również w grupie osób w wieku 65 lat i więcej zauważono niewielki wzrost aktywności. Różnice między grupami wiekowymi oraz starsze grupy wiekowe (55-64 lata oraz 65 lat i więcej) stają się coraz bardziej aktywne, co jest znaczące w przypadku starzejącego się społeczeństwa, ale jest to również wynikiem rosnącej świadomości społecznej i chęci wpływania na lokalne decyzje. Młodsze grupy wiekowe natomiast być może potrzebują dodatkowych zachęt, aby zwiększyć swoje zaangażowanie w lokalne inicjatywy i procesy decyzyjne. Niestety trend zaobserwowany w latach 2019-2024 pokazuje ogólny spadek zaangażowania w lokalne inicjatywy oraz głosowanie nad budżetem obywatelskim.

Tabela 2.7. „Czy kiedykolwiek brał Pan/brata Pani udział w lokalnych inicjatywach?” oraz „Biorę udział w głosowaniu nad budżetem obywatelskim” – rozkład procentowy odpowiedzi z uwzględnieniem wieku respondentów w latach 2018 i 2024

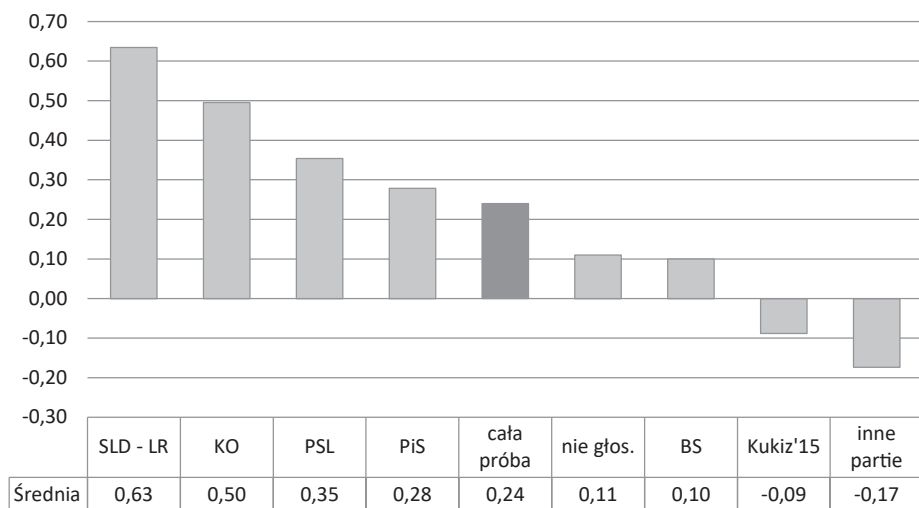
Wiek	Inicjatywy lokalne				Budżet obywatelski				
	tak		nie		tak		nie		trudno powiedzieć
	2019	2024	2019	2024	2019	2024	2019	2024	2019
18-24 lata	55,3	51,06	44,7	48,94	48,5	39,36	35,0	60,64	16,5
25-34 lata	50,0	52,60	50,0	47,40	43,9	42,77	41,9	57,23	14,2
35-44 lata	51,0	44,60	49,0	55,40	47,1	48,36	39,7	51,64	12,7
45-54 lata	46,9	40,45	53,1	59,55	40,6	51,12	49,4	48,88	9,4
55-64 lata	42,1	62,42	57,9	37,58	34,4	37,58	51,9	62,42	12,6
65 lat i więcej	35,7	39,37	64,3	60,63	24,5	29,13	60,3	70,87	12,9
W tabeli połączono odsetki odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” oraz „zdecydowanie nie” i „raczej nie”.									

Źródło: opracowanie własne.

Uzyskane dane nie korespondują bezpośrednio z danymi dotyczącymi oceny władz w kontekście wypełniania swoich obowiązków. W badanym okresie obniżył się odsetek aktywności w poszczególnych grup wiekowych (z wyjątkiem najstarszych grup), natomiast utrzymała się pozytywna percepcja władz.

Jak należało się spodziewać, czynnikiem różnicującym poziom zadowolenia z działalności wojewódzkich władz samorządowych okazały się preferencje partyjne. W badaniach z roku 2018, które odbyły się po elekcji samorządowej, punktem odniesienia było deklarowane przez respondentów poparcie dla komitetów wyborczych w rywalizacji o miejsca w sejmikach województw. Jak wynika z danych przedstawionych na wykresie 2.1, wojewódzkie władze samorządowe najlepiej oceniali wyborcy ówczesnej opozycji: komitetu SLD – Lewica Razem, Koalicji Obywatelskiej oraz PSL. Dwa ostatnie

z wymienionych ugrupowań dominowały w sejmikach w kadencji 2014-2018, więc pozytywny stosunek ich wyborców do władz samorządowych na tym szczeblu nie powinien dziwić. Z kolei lewica, nieobecna w Sejmie RP od wyborów w 2015 r., właśnie na poziomie sejmików mogła wykazać się istotną aktywnością polityczną. Również elektorat PiS nieco lepiej niż ogół badanych oceniał wojewódzkie władze samorządowe.

Wykres 2.1. Rozkład średnich odpowiedzi na pytanie: „Władze samorządowe w moim województwie dobrze wypełniają swoje obowiązki” w poszczególnych elektoratach w wyborach do sejmików wojewódzkich w 2018 r.*

* W zastosowanej na wykresie skali odpowiedzi „zdecydowanie tak” przypisano wartość 2, „raczej tak” – wartość 1, „raczej nie” – wartość -1, „zdecydowanie nie” – wartość -2, „trudno powiedzieć” – wartość 0.

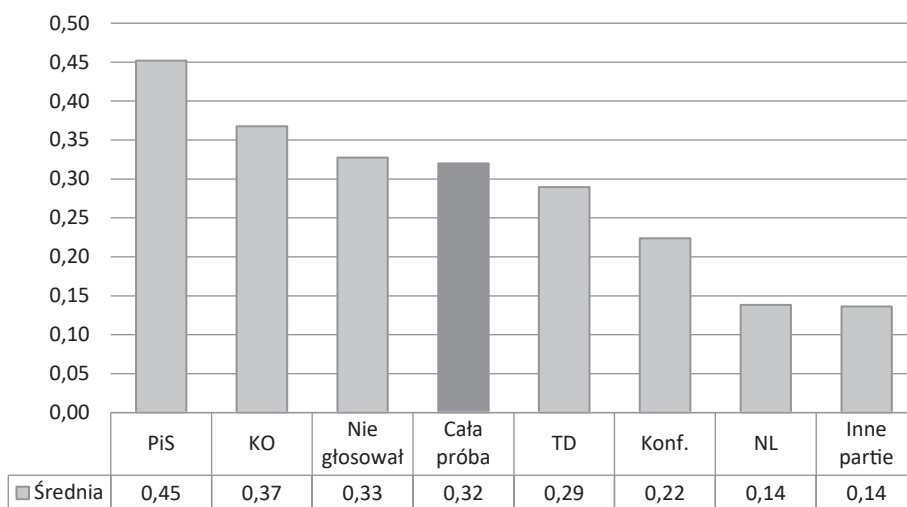
Źródło: opracowanie własne.

Na drugim biegunie lokowali się zwolennicy mniejszych ugrupowań oraz respondenci, którzy nie głosowali w wyborach do sejmików. O ile w przypadku tych ostatnich oraz wyborców Bezpартyjnych Samorządowców ocena wojewódzkich władz samorządowych była relatywnie niższa niż w całej próbie, ale nadal pozytywna, o tyle w przypadku wyborców zwolenników komitetu Kukiz'15 oraz pozostałych komitetów nieznacznie przeważały oceny negatywne. W pierwszej z nich 29,4% respondentów udzieliło odpowiedzi „raczej nie” lub „zdecydowanie nie”, 26,5% „raczej tak” (odpowiedź „zdecydowanie tak” w tej grupie badanych się nie pojawiła), a 44,1% wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”¹⁰. Wśród zwolenników innych komitetów niż wymienione wcześniej negatywnie oceniało władze samorządowe w województwie 31,3% badanych, pozytywnie 24,3%, a 44,4% nie miało zdania.

¹⁰ Trzeba jednak zaznaczyć, że liczba wyborców komitetu Kukiz'15 w badanej próbie była niewielka – stanowili oni 3,5% badanej próby.

W badaniach przeprowadzonych na przełomie lat 2023 i 2024 zbieranie danych zakończyło się przed wyborami samorządowymi. Dlatego w analizie wzięto pod uwagę elektoraty z wyborów do Sejmu RP, co sprawia, że uzyskane wyniki nie są w pełni porównywalne z tymi z roku 2018.

Jak wynika z danych przedstawionych na wykresie 2.2, elektoraty wszystkich sił politycznych biorących udział w wyborach parlamentarnych, ale także ta grupa respondentów, która nie brała udziału w tych wyborach, mniej lub bardziej pozytywnie oceniają wojewódzkie władze samorządowe. W porównaniu z rokiem 2018 obserwujemy dwie istotne zmiany. Po pierwsze, znacząco wzrosła ocena władz samorządowych na szczeblu regionalnym wśród wyborców PiS, którzy w 2024 r. stali się grupą najwyżej owe władze oceniającą. Niemal połowa tej grupy respondentów udzieliła odpowiedzi „zdecydowanie tak” (10,0%) lub „raczej tak” (39,3%), a tylko 6,6% badanych odpowiedziało „raczej nie” lub „zdecydowanie nie”. Wydaje się, że zdobycie i sprawowanie władzy w większej niż wcześniej liczbie województw w kadencji 2018-2024 spowodowało zmianę opinii zwolenników tej partii w odniesieniu do władzy samorządowej w województwie.

Wykres 2.2. Rozkład średnich odpowiedzi na pytanie: „Władze samorządowe w moim województwie dobrze wypełniają swoje obowiązki” w poszczególnych elektoratach w wyborach do Sejmu RP w 2023 r.*

* Odpowiedzi „zdecydowanie tak” przypisano wartość 2, „raczej tak” – wartość 1, „raczej nie” – wartość -1, „zdecydowanie nie” – wartość -2, „trudno powiedzieć” – wartość 0.

Źródło: opracowanie własne.

Po drugie, w porównaniu z 2018 r. zdecydowanie pogorszyła się opinia elektoratu lewicy na temat władz samorządowych w województwie (największy spadek na skali aż o 0,49 pkt). Co prawda, podobnie jak w innych elektoratach, przeważają oceny pozytywne, których jest łącznie 35,5%, wobec 21,8% negatywnych, jednak w porównaniu

z badaniem z 2018 r. liczba odpowiedzi pozytywnych spadła o 25,5 pkt, a negatywnych wzrosła o 16,9 pkt. Dokładne określenie przyczyn tej zmiany wymagałoby dodatkowych, szczegółowych badań.

Opinie pozostałych grup elektoratów nie odbiegają znacząco od ich rozkładu uzyskanego w całej badanej próbie. Nieco bardziej pozytywną niż ogół badanych ocenę wojewódzkich władz samorządowych wyrażają wyborcy Koalicji Obywatelskiej (choć i w tej grupie w porównaniu z badaniem z 2018 r. uległa ona pewnemu osłabieniu – 0,13 pkt na skali) oraz niegłosujący w wyborach parlamentarnych w 2023 r. Trzeba jednak zaznaczyć, że 50,9% tej grupy badanych wskazało odpowiedź „trudno powiedzieć”. Nieco bardziej krytycznie niż ogół badanych oceniają wojewódzkie władze samorządowe wyborcy Trzeciej Drogi i Konfederacji. Równie krytyczni jak wyborcy Nowej Lewicy są respondenci deklarujący wsparcie innych mniejszych partii. Jednak w ostatnim badaniu ta grupa okazała się znacznie mniej liczna niż w badaniu z 2018 r., dlatego jej pozycję na skali należy traktować z pewną ostrożnością.

Deklarowane poglądy polityczne również różnicują oceny respondentów dotyczące funkcjonowania władz samorządowych w województwie. Obserwujemy tutaj podobne tendencje, które ujawniły się przy analizie elektoratów poszczególnych ugrupowań politycznych konkurujących w wyborach do sejmików w 2018 r. i wyborach parlamentarnych w 2023 r.

Tabela 2.8. „Czy kiedykolwiek brał Pan/brata Pani brała udział w lokalnych inicjatywach?” oraz „Biorę udział w głosowaniu nad budżetem obywatelskim” – rozkład odpowiedzi w poszczególnych elektoratach w wyborach do Sejmu RP w 2023 r.

Nazwa komitetu	Inicjatywy lokalne			Budżet obywatelski		
	tak	nie	trudno powiedzieć	tak	nie	trudno powiedzieć
PiS	51,32	11,4	37,28	49,56	10,53	39,91
KO	50,00	14,14	35,86	45,02	14,43	40,55
TD	41,89	16,75	41,36	40,53	14,21	45,26
Konfederacja	32,84	31,34	35,82	37,31	17,91	44,78
NL	32,79	24,59	42,62	35,77	21,95	42,28
Inne partie	45,45	22,73	31,82	40,91	22,73	36,36
Nie głosował	44,83	7,76	47,41	38,79	10,35	50,86
W tabeli połączono odsetki odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” oraz „zdecydowanie nie” i „raczej nie”.						

Źródło: opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę preferencje partyjne, a co za tym idzie – uczestnictwo w lokalnych inicjatywach oraz w głosowaniu nad budżetem partycypacyjnym, zauważyć można wysokie zaangażowanie osób wskazujących na poparcie Prawa i Sprawiedliwości oraz Koalicji Obywatelskiej. Analiza danych dotyczących udziału w lokalnych inicjatywach

wykazuje zróżnicowane poziomy zaangażowania wśród elektoratów poszczególnych partii politycznych. Respondenci związani z PiS wykazali najwyższy poziom zaangażowania – 51,32% deklarujących udział w lokalnych inicjatywach. Podobnie elektorat KO również wykazał znaczące zaangażowanie, osiągając – 50,00%. W kontekście głosowania nad budżetem obywatelskim respondenci związani z PiS zadeklarowali 49,56% udziału, co dowodzi stosunkowo wysokiego zaangażowania. Elektorat KO osiągnął 45,02%, co również sugeruje dużą aktywność w procesach decyzyjnych dotyczących budżetu obywatelskiego. W przypadku TD 41,89% respondentów zadeklarowało udział w lokalnych inicjatywach. Choć jest to wynik niższy niż w przypadku PiS i KO, nadal wskazuje na umiarkowane zaangażowanie. Z kolei elektorat Konfederacji oraz Nowej Lewicy pokazał znacznie niższe poziomy zaangażowania, z odsetkiem odpowiednio 32,84% i 32,79% deklarujących udział w lokalnych inicjatywach. W przypadku TD i zaangażowaniu w proces budżetu obywatelskiego deklarujących było 40,53% respondentów, co jest niższym wynikiem w porównaniu z PiS i KO. Elektorat Konfederacji wykazał jeszcze niższy poziom zaangażowania – 37,31%, a Nowa Lewica osiągnęła 35,77%. Respondenci związani z innymi partiami wykazali umiarkowane zaangażowanie – na poziomie 40,91%, deklarujących udział w głosowaniu nad budżetem obywatelskim. Interesującym zjawiskiem jest fakt, że 44,83% osób, które nie głosowały, zadeklarowało udział w lokalnych inicjatywach i aż 38,79% osób, które nie głosowały, zadeklarowało udział w głosowaniu nad budżetem obywatelskim, co może sugerować ich zainteresowanie lokalnymi sprawami mimo braku aktywności w wyborach.

Uzyskane dane bezpośrednio korespondują z danymi dotyczącymi poparcia dla władz samorządowych. Również w tym przypadku warto zwrócić uwagę na wysokie zaangażowanie elektoratów PiS i KO zarówno w lokalne inicjatywy, jak i w głosowanie nad budżetem obywatelskim, co sugeruje, że te partie skutecznie mobilizują swoich zwolenników do aktywności obywatelskiej. Z kolei elektoraty Konfederacji i Nowej Lewicy wykazują znacznie niższe poziomy zaangażowania, co może wskazywać na potrzebę większej mobilizacji lub zmiany strategii komunikacyjnej tych partii.

Tabela 2.9. „Władze samorządowe w moim województwie dobrze wypełniają swoje obowiązki” – rozkład procentowy odpowiedzi w kontekście deklarowanych poglądów politycznych

Deklarowane poglądy	Tak		Nie		Trudno powiedzieć	
	2018	2024	2018	2024	2018	2024
Lewica	49,8	41,8	13,5	18,5	36,2	38,7
Centrum	44,9	39,7	13,9	14,6	40,6	44,7
Prawica	33,0	46,6	24,7	13,8	42,3	39,6
Nie wiem/nie potrafię określić	37,2	39,3	12,4	8,7	50,4	52,0
W tabeli połączono odsetki odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” oraz „zdecydowanie nie” i „raczej nie”.						

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 2.9, w 2018 r. respondenci deklarujący poglądy lewicowe najbardziej pozytywnie oceniali wojewódzkie władze samorządowe (9,2% odpowiedzi „zdecydowanie tak”, 40,6% – „raczej tak”). Na przeciwnym biegunie znajdowali się badani deklarujący poglądy prawicowe. Co trzeci z nich formułował ocenę pozytywną, która pojawiała się niemal dwa razy częściej niż w grupie wyborców lewicowych i centrowych. W najnowszym badaniu obserwujemy zasadniczą zmianę: w grupie respondentów deklarujących prawicowe poglądy odsetek odpowiedzi pozytywnych wzrósł o 13,6 pkt procentowego, a negatywnych spadł o 10,9 pkt, a więc niemal o połowę. Wśród deklarujących poglądy lewicowe mamy do czynienia z procesem odwrotnym. W 2024 r., w porównaniu z badaniem sprzed sześciu lat, odsetek ocen pozytywnych obniżył się o 8 pkt, a negatywnych wzrósł o 5 pkt. Podobny proces, chociaż o mniejszym natężeniu, obserwujemy wśród respondentów deklarujących poglądy centrowe. W ich przypadku odsetek osób pozytywnie oceniających wojewódzkie władze samorządowe obniżył się o 5,2 pkt, odsetek ocen negatywnych wzrósł minimalnie (o 0,7 pkt), ale jednocześnie o ponad 4 pkt procentowe wzrósł odsetek niezdecydowanych. Dla grupy respondentów, którzy nie potrafili określić swoich poglądów na osi lewica–prawica, charakterystyczny jest bardzo wysoki odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć”. W obu badaniach taką odpowiedź wskazała połowa tej grupy respondentów. Większość pozostałych pozytywnie ocenia władze samorządowe na poziomie wojewódzkim i ta ocena w 2024 r. nieznacznie poprawiła się w porównaniu z badaniem z 2018 r.

Tabela 2.10. „Czy kiedykolwiek brał Pan/brała Pani udział w lokalnych inicjatywach?” oraz „Biorę udział w głosowaniu nad budżetem obywatelskim” – rozkład procentowy odpowiedzi w kontekście deklarowanych poglądów politycznych

Wiek	Inicjatywy lokalne				Budżet obywatelski				
	tak		nie		tak		nie		trudno powiedzieć
	2019	2024	2019	2024	2019	2024	2019	2024	2019
Lewica	48,85	49,57	51,15	50,43	51,14	40,87	38,17	59,13	10,69
Centrum	53,76	47,90	46,24	52,10	44,47	47,73	42,40	52,27	13,13
Prawica	45,68	40,66	54,32	59,34	34,71	32,42	52,48	67,58	12,81
Nie wiem/ nie potrafię określić	68,73	30,61	31,27	69,39	28,13	30,10	57,81	69,90	14,06
W tabeli połączono odsetki odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” oraz „zdecydowanie nie” i „raczej nie”.									

Źródło: opracowanie własne.

Analizując dane z tabeli 2.10, można zauważyć, że udział w lokalnych inicjatywach pozostaje na stabilnym poziomie, z niewielkim wzrostem z 48,85% w 2019 r. do 49,57% w 2024 r. To sugeruje, że osoby o lewicowych poglądach są aktywne w lokalnych działaniach. W przypadku budżetu obywatelskiego w grupie lewicowej zauważalny jest spadek

z 51,14% w 2019 r. do 40,87% w 2024 r. Podobną tendencją odznaczają się osoby określające swoje poglądy jako centrowe – zaobserwowano tu spadek z 53,76% w 2019 r. do 47,90% w 2024 r. Może to sugerować zmniejszenie zaangażowania tej grupy w lokalne inicjatywy, natomiast w przypadku budżetu obywatelskiego w grupie centrowej udział w głosowaniu wzrósł z 44,47% w 2019 r. do 47,73% w 2024 r. Mniej aktywne w lokalnych inicjatywach okazały się osoby deklarujące swoje poglądy jako prawicowe; w grupie tej nastąpił spadek z 45,68% w 2019 r. do 40,66% w 2024 r. W przypadku osób, które nie potrafiły określić swojej identyfikacji ideowej, odnotowano ogromny spadek – z 68,73% w 2019 r. do 30,61% w 2024 r. W przypadku budżetu obywatelskiego nie ma aż tak drastycznych różnic między odpowiedziami w 2019 oraz 2024 r., aczkolwiek różnica wynosi ponad 12 pkt procentowych.

W podsumowaniu przeprowadzonych w rozdziale rozważań należy wskazać, że poddano dane uzyskane w ankietach przeprowadzonych w latach 2018, 2019 oraz na przełomie lat 2023 i 2024 w ramach projektu „Preferencje polityczne”, w których pytano o poziom zadowolenia z wypełnianych obowiązków przez władze samorządowe oraz uczestnictwo w inicjatywach lokalnych i głosowaniu nad budżetem obywatelskim.

Respondenci wyraźnie wskazali, że kwestie związane ze współdecydowaniem na poziomie samorządowym oraz z udziałem w podejmowaniu decyzji mają istotne znaczenie dla kształtowania lokalnej demokracji. Niestety, jak pokazują ostatnie badania, obserwuje się tendencję spadkową w tym zakresie, co negatywnie wpływa na funkcjonowanie wspólnot lokalnych.

Różnice między grupami wiekowymi wskazują, że starsze grupy wiekowe (55-64 lata oraz 65 lat i więcej) stają się coraz bardziej aktywne, co jest istotne w kontekście starzejącego się społeczeństwa. Zjawisko to może być wynikiem rosnącej świadomości społecznej oraz chęci wpływania na lokalne decyzje. Z kolei młodsze grupy wiekowe mogą wymagać dodatkowych zachęt, aby zwiększyć swoje zaangażowanie w procesy decyzyjne. Niestety, trend zaobserwowany w latach 2019-2024 wskazuje na ogólny spadek zaangażowania w lokalne inicjatywy oraz głosowanie nad budżetem obywatelskim.

Budżetowanie obywatelskie stało się niezwykle popularne w Polsce w ostatnich latach i jest z powodzeniem realizowane w wielu miastach, tym bardziej że zostało usankcjonowane prawnie. Zyskało ono zainteresowanie zarówno władz lokalnych, jak i mieszkańców, w których ręce oddano możliwość decydowania o przyszłości wspólnoty. Jak zauważono w przeprowadzonej analizie, zmniejszenie zainteresowania inicjatywami lokalnymi oraz budżetem partycypacyjnym nie ma bezpośredniego przełożenia na ocenę funkcjonowania władz samorządowych. Nie przeszkadza to w żadnym stopniu, aby pozytywnie ocenić działalność tychże władz. Kluczowym elementem jest efektywny sposób zaangażowania obywateli w sprawy obywateli, które ich bezpośrednio dotyczą, co zależy od sposobu zarządzania na danym terenie.